

Безбедне и одрживе заједнице

Сврха овог водича

Одрживе заједнице су оне заједнице које су успешне у економском и друштвеном смислу, као и у погледу одржања и развоја животне средине, при том уважавајући и потребе будућих генерација. Оне су лепо уређена места где се људи осећају безбедно и сигурно; где криминал и неред, или страх од криминала не подривају квалитет живота и кохезију заједнице. Зато „Смерница 1 нове планске политике“, најважнија међу планским смерницама Владе које се баве циљевима планирања, има у својој бити потребу да се планирају безбедне и одрживе заједнице. Овај водич је у том смислу прилог политици исказаној овом Смерницом.

Елиминисање криминала кроз планирање, а остваривање истим путем безбедности заједнице, требало би да буде централно место плана и произилазећег новог развоја. Члан „17“, Закона о криминалу и нередима из 1998. године, изискује од свих локалних органа власти да обављају своје функције са дужним поштовањем за ефекте истог на криминал и неред и да ураде све што је разумно могуће да их спрече. Превенција криминала и повећање безбедности заједнице су питања која надлежни за локално планирање морају узимати у обзир приликом обављања својих функција, а у складу са Законом о планирању градова и села.

Елиминисање криминала планирањем има смисла и у финансијском погледу. Када се једном нови развој оконча, тада је већ пропуштена главна прилика да се у њега инкорпорирају мере превенције криминала. Неопходни трошкови исправљања грешака, или управљања лоше испланираним развојем, су много већи него када се ствари одмах ураде онако како би требало.

Ово не значи да се очекује да ће планирање само по себи решити проблем криминала, нити да би једина брига планирања требало да буде превенција криминала. Нити значи да се од плана може очекивати да предвиди сваку евентуалност. Али на чињеницама засновано, позитивно планирање, нарочито када је координисано са другим

мерама, може дати значајан допринос излажењу на крај са криминалом. Сврха овог водича је да се помогне да се тај допринос и оствари. Његов су циљ добро испланирана, одржива места за живот, која не разочаравају људе и издржавају тест времена.

Овај се водич не бави само превенцијом криминала. Бави се стварањем безбеднијих места за живот, која су исто тако боља и на много других начина. Ово значи да промовише безбедна, одржива и атрактивна окружења која удоваљавају комплетном скупу планских циљева. Укратко, тиче се уопштено доброг планирања, а посебна му је улога смањивање криминала и страха од криминала.

Циљ овог водича је да покаже како добро планирање може допринети превенцији криминала и стварању безбеднијих места за живот те следствено водити успостављању добро испланираних, одрживих заједница. Потребно је да градимо окружење у коме ће људи хтети да бораве и да га користе, стварајући снажан и позитиван осећај идентитета заједнице.



■ Уређена речна обала у Њукастлу је пример како савршена планска концепција и безбедност заједнице могу ићи руку под руку.

Шта чини заједницу одрживом?

План одрживе заједнице се повезује са смањивањем криминала и безбедношћу те утврђује неке од кључних захтева за функционисање одрживих заједница, а то су:

- Напредна локална економија која обезбеђује радна места и добро материјално стање;
- Јако вођство које позитивно реагује на промене;
- Ефикасно ангажовање и учешће локалног становништва, група и бизниса, нарочито на планирању, уређивању и дугорочном управљању сопственом заједницом, и активан добровољан и заједнички сектор;
- Безбедно и здраво локално окружење са лепо уређеним јавним и зеленим површинама;
- Довољна величина, обухват и густина и прави размештај основних функција за квалитетан живот и за минимизирање коришћења ресурса (укључујући и земљишта);
- Дobar јавни превоз и остала саобраћајна инфраструктура унутар заједнице и везе са градским, сеоским и регионалним центрима;
- Објекти - индивидуалног и колективног становања - који задовољавају разне потребе у времену и минимизирају коришћење ресурса;
- Добро интегрисан микс пристојних домова различитих типова и облика својине, у складу са старосном структуром, бројем чланова и приходима домаћинства;
- Дobar квалитет локалних јавних служби, укључујући прилике за образовање и обуку за рад, здравствену заштиту и објекте за разоноду;
- Разнолика, интензивна и креативна локална култура, која подстиче осећај поноса на заједницу и њену унутрашњу кохезију;
- Осећај припадности месту;
- Праве везе са широм регионалном, националном и интернационалном заједницом.



■ Полиција је један од учесника који даје важан допринос креирању успешних средина.

Шта су сузбијање криминала, превенција криминала и безбедност заједнице?

- Сузбијање криминала је просто било која акција на смањивању фреквенности и озбиљности криминалних дела. Највећи део сузбијања криминала (као и онај његов део који проистиче из планирања), постиже се кроз његову превенцију.
- Превенција криминала је деловање на његове узроке, како би се смањило ризик дешавања криминала и потенцијална озбиљност дела.
- Безбедност је један од аспеката квалитета живота у заједници, у којој су људи, индивидуално и колективно, у довољној мери поштеђени криминала и повезаних облика понашања, као и разуверени у вези са ризицима, стварним или опажајним, везаним за криминал; и где су у стању да се носе са последицама оних инцидената које доживљавају; а ако то не могу сами, да ће им се пружити помоћ у томе. Све ово им пружа услове да стреме ка задовољењу оног што им је неопходно у њиховом културном, друштвеном и економском животу.

Основни циљ овог водича је да покаже како планирање помаже да се створе одржива окружења. Водич се бави праксом, показујући шта се збива на терену у различитим контекстима. Тежи приступу заснованом на доказима, мада докази нису увек недвосмислени, а могу се јавити и конфликти између оног што је најбоље за превенцију криминала и оног што би било најбоље за друге аспекте одрживог развоја. Због тога водич почиње да гради од темеља, од разумевања принципа смањивања криминала и од доброг урбаног дизајна, дајући путоказ како се та два темељна принципа могу применити у различитим околностима. Намера му је да подстакне иновативно и флексибилно размишљање и ефикасан заједнички рад предузимача, урбаних дизајнера, полиције и надлежних за локално планирање.

Ове принципе би требало промишљено примењивати. Они нису обрасци и не постоје универзално применљива решења. Што успева на једном, не мора функционисати на другом месту. Ако се жели да планирање буде ефикасно, неопходно је схватити контекст и јединственост локалитета. Исто тако, добро планирање се састоји и у надгледању реализације и побољшавању решења, учењу на грешкама. Са побољшавањем разумевања проистеклог из истраживања, еволуираће и планерска пракса.

Овај водич се превасходно бави решењима отвореним за утицај који се врши кроз добро планирање и просторно уређивање града. Ово се тиче директних исхода планске контроле, на првом месту локације и просторне концепције развоја. Разматра и такве ситуације где је планирање део ширег приступа, на пример код регенерације деградираних и запуштених подручја. У том контексту је развојно планирање само једна од мера, заједно са управљањем и принудним спровођењем закона.

Плански систем: формира превенцију криминала и утиче на њу

Планирање може директно допринети превенцији криминала путем следећих алата:
● Развојних планова
● Допунских планских смерница
● Дискусија и преговора пре усвајања
● Доношења одлука које контролишу развој
● Планских услова и обавеза
● Планирање може такође утицати на превенцију криминала кроз партнерски рад са полицијом и агенцијама, као што је Партнерство на редукацији криминала и нереда.
У поглављу 3 су дати практични савети како ове алате користити ефикасно.

Ко би требало да чита овај водич

Овај водич ће бити од интереса сваком ко се бави планирањем и дизајнирањем новог развоја. Главни ће читаоци бити чиновници и саветници локалних власти који играју саветодавну и контролну улогу око развоја. Мада је овај водич исто тако релевантан и онима који доприносе новом развоју или обављају саветодавну улогу у вези са њим, укључујући и полицију.

Надамо се да ће водич допринети бољем разумевању између различитих струка, које би требало да раде заједно на стварању одрживих заједница. Узајамно разумевање засновано на заједничком језику може помоћи да се интегришу интереси који подупиру успешне пројекте и насеља. Једна од основних порука овог водича је, да добро осмишљено планирање и сарадња између различитих заинтересованих страна од самог почетка неког пројекта могу минимизирати конфликте и смањити потребу за каснијим компромисима.

Зато се читаоци водича охрабрују да размишљају на један уопштен начин, али и са становишта своје струке. Ово није упутство које се примењује без размишљања, нити некакав супститут за рад обучених планера. Циљ овога водича је да на првом месту читаоцу пружи веће разумевање веза између криминала и изграђеног окружења, како би се проблеми могли решавати на маштовит и промишљен начин.

Припрема овог водича

Водич је прикупио информације из појединачних елабората о успешним, безбедним местима. Из свих њих се могу извући поуке за планирање и дизајнирање новог развоја. Ни једно од места која су илустрована у елаборатима није савршено у свим аспектима. Сва имају елементе који слабо функционишу. И те лоше стране су исто тако путокази за даљу праксу, једнако као и оне добре.

Ови елаборати илуструју седам атрибута одрживих заједница који су нарочито релевантни за превенцију криминала. Ти атрибути су изведени из прегледа досадашње успешне праксе урбанистичког планирања и превенције криминала. Они су приказани и објашњени у поглављу 2, са циљем таквог планирања окружења које даје добре резултате у пракси. У поглављу 3 су објашњени алати који су на располагању, нарочито локалним властима, уз помоћ којих би се могла стварати места која се ослањају на дате атрибуте.

Подручја обрађена елаборатима су детаљније приказана у прилогу 1. Ово ће омогућити онима који то желе да се са њима детаљније упознају.

Криминалистичка теорија и доказна грађа на којима се заснива овај водич су сумирани у прилогу 2, са кључним терминима који су додатно разјашњени у речнику појмова. У прилогу 2 се такође расправља о неким тешкоћама до којих долази приликом повезивања сузбијања криминала и планирања. Илуструје се комплексан однос између плана и криминала. На пример, када покушава да се схвати утицај физичке урбане структуре на криминал, тешко је раздвојити ефекте урбанистичког планирања од оних који произлазе из социјалног састава. Иако је неизбежно то да је овај прилог само један преглед, читалац ће схватити значај мерења интеракција између специфичних локалних фактора. Практичари заинтересовани за унапређивање сопственог разумевања овог проблема, усмеравају се у прилогу 3 на релевантне изворе материјала и експертизе. Многима је најбоље да са радом почну уз подршку архитектонског официра за сарадњу или саветника за планирање превенције криминала у локалној полицији. Практичарима би било од користи и да се повежу са локалним "Партнерством на сузбијању криминала и нереда". Експертизе се могу добити и од безбедносног особља или саветника у локалним органима власти, као што су Национална асоцијација организација за рециклирање у добротворне сврхе (NACRO – National Association of Charitable Recycling Organisations) или Брига о криминалу (Crime Concern - независна, добротворна организација која ради на превенцији криминала). Како успоставити контакт, објашњено је у прилогу 3.

Просто уважавање главних принципа превенције криминала помоћи ће приликом праћења материјала датог у преосталом делу водича. Више информација пружа прилог 2.

Узроци криминала су многобројни и комплексни. У главним цртама, кривично дело се догађа када се предиспонирани, мотивисани и довитљиви извршитељ суочи са спроводљивом криминалном ситуацијом, или је сам створи. Та ситуација садржи одговарајућу мету у повољном окружењу, у одсуству оних који би такав криминални чин могли спречити, а у присуству оних који би томе могли допринети. Ово се назива - Стицај криминалних околности¹⁾. Превенција криминала интервенише

у циљу блокирања, слабљења или одвраћања било ког од ових узрока, као што је речено, да би се смањило ризик догађања криминала, или његова потенцијална озбиљност. У доњој табели су детаљније објашњени сви ти узроци и интервенције.

Уз неколико изузетака, планирање на овај или онај начин може утицати на све те узроке и интервенције. Као што се појашњава у прилогу 2, стицај криминалних околности није само у независним изворима ризика, који се механички гомилају док криминално дело не постане неизбежно. На нивоу криминала и нереда утичу промене комбинација ногих локалних прилика. Планири и њихови саветници за превенцију криминала би зато требало да предвиде такве конфигурације.

Напомена:

¹⁾ Видети: Ekblom, P. 2001, The Conjunction of Criminal Opportunity: a framework for crime reduction, Home Office at www.crimereduction.gov.uk/learningzone/cco.htm

Стицај криминалних околности

Интервенције на узроке

Узроци криминала

Изменом таквих животних околности, да би се смањила тренутна мотивација за извршавање кривичних дела.

Краткорочни утицаји на спремност да се почини криминал као последица текућих животних околности (зависност од дроге, друштвена изопштеност, конфликти, незапосленост, лоши услови становања и неадекватни објекти за разоноду).

Извршиочево опажање прилике за криминал — перцепција труда, ризика и награде у односу на уложено.

Утицајем на одлуку починиоца одвраћањем и обесхрабривањем, укључујући и традиционалну примену закона и превенцију ситуације.

Присуство починиоца кривичног дела у ситуацији погодној за извршавање криминала.

Њиховим уклањањем и одвраћањем од криминалних ситуација, држањем деце подаље од препуних постластичарница, или привлачењем агресивне омладине у клубове и склоништа за младе.

Постојање мета (особа, имовине, итд.), које су изложене, привлачне и провокативне.

Повећањем отпорности на криминал потенцијалних мета (другачија конструкција возила, мобилних телефона итд.), снижавајући им вредност и потпуно их уклањајући.

Окружење мете (зграде, возила или ограђени индустријски поседи), где постоји вредна имовина, или где су потенцијалне жртве рањиве.

Повећањем безбедности непосредног окружења (изглед и конструкција кућа, возила, јавних простора).

Шире окружење (као што су градски центри, куће са имањем, саобраћајне везе), које или не привлачи, нити прикупља извршиоце, или које више погодује починиоцима него онима који се баве превенцијом.

Дизајнирањем ширег окружења плановима имања, градских центара и саобраћајних веза, тако да се избегне концентрација привлачних мета, да се смање конфликти; и да се лакше надгледају и прате починиоци, а прикривање и бекство отежа.

Одсуство актера превенције (становника, запослених, пролазника, полиције или обезбеђења, који би били спремни, вољни и способни да надгледају и интервенишу).

Упозоравањем, мотивисањем и давањем овлашћења онима који се баве превенцијом (на пример, планирањем одбрањивог простора који олакшава детекцију и отежава посао уљезима; и подстицањем надгледања).

Постојање промотера криминала (немарних власника кућа, свесне куповине крадених роба итд.).

Обесхрабривањем, одвраћањем и репресијом промотера (претварање немарних власника кућа у људе који раде на превенцији криминала).

Криминални профил починиоца (општа предиспозиција и утицаји који до тога доводе).

Смањивањем криминалне предиспозиције раним утицајима на развој деце у кући и школи, усмереним на добро познате факторе ризика.

Недостатак способности починиоца да избегне криминал.

Обезбеђивањем средства да им се помогне да избегну криминал (описмењавање, или психолошки програми који смањују агесију).

Приступност средствима за криминално извршење, од оружја до средстава и знања.

Ускраћујући починиоцу средства за извршење криминала.